

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 5.11.2008
KOM(2008) 652 wersja ostateczna/2

CORRIGENDUM

Annule et remplace le document COM(2008)652 final du 17.10.2008

Titre incomplet: concerne toutes langues.

**KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

W kierunku światowej klasy klastrów w Unii Europejskiej:

Wdrażanie szeroko zakrojonej strategii innowacyjnej

{SEK(2008) 2637}

**KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

W kierunku światowej klasy klastrów w Unii Europejskiej:

Wdrażanie szeroko zakrojonej strategii innowacyjnej

WPROWADZENIE

Trwały wzrost i tworzenie nowych miejsc pracy w coraz większym stopniu zależą od doskonałości i innowacji, jako głównych czynników napędzających europejską konkurencyjność. Uznając ten fakt, UE przyjęła w 2006 r. szeroko zakrojoną strategię innowacyjną¹ oraz wskazała wzmocnienie klastrów w Europie jako jeden z dziewięciu strategicznych priorytetów skutecznego promowania innowacji².

Memorandum w sprawie europejskich klastrów³, przedstawione w styczniu 2008 r. i opracowane na podstawie doświadczenia uzyskanego w czasie regionalnych, krajowych i wspólnotowych działań w zakresie polityki klastrowej, stanowi ważny krok w kierunku dalszego promowania rozwoju klastrów. Ostatnio szefowie państw i rządów UE podkreślili potrzebę lepszej koordynacji warunków ramowych dla innowacji, „w tym poprzez zacieśnianie powiązań przemysłu i instytucji naukowych ze światowej klasy klastrami innowacyjności oraz rozwój regionalnych klastrów i sieci”⁴.

Klaster można ogólnie zdefiniować jako grupę przedsiębiorstw, powiązanych podmiotów gospodarczych, i instytucji, które zlokalizowane są blisko siebie i osiągnęły wielkość wystarczającą do rozwinięcia specjalistycznego doświadczenia, usług, zasobów, dostawców i umiejętności⁵. Polityka klastrowa jest opracowywana i wdrażana na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, w zależności od jej zakresu i ambicji. Rolą Wspólnoty jest ułatwianie i wspieranie takich wysiłków, głównie poprzez poprawę warunków ramowych, promowanie doskonałości i przedsiębiorczości w zakresie badań i edukacji, budowanie lepszych połączeń pomiędzy przemysłem (w szczególności MŚP) a podmiotami prowadzącymi badania, a także zachęcanie do wymiany wiedzy na temat opcji polityki klastrowej i do współpracy klastrów w UE. W tym sensie dalsze dążenie do pełnego urzeczywistnienia rynku wewnętrznego i rozwinięcia konkurencyjnej Europejskiej Przestrzeni Badawczej ma kluczowe znaczenie.

¹ Konkluzje Rady z posiedzenia w dniu 4 grudnia 2006 r. (Konkurencyjność):
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

² Patrz komunikat Komisji: „Wykorzystanie wiedzy w praktyce: szeroko zakrojona strategia innowacyjna dla UE” [COM (2006) 502 wersja ostateczna], dostępny pod adresem: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/com/2006/com2006_0502pl01.pdf

³ Zob. http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/European_Cluster_Memorandum.pdf.

⁴ Konkluzje Prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w Brukseli (13-14 marca 2008 r.):
http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf.

⁵ Zob. towarzyszący dokument roboczy Komisji „w sprawie koncepcji klastrów i polityki klastrowej oraz ich roli dla konkurencyjności i innowacji: Główne wyniki statystyczne i zdobyte doświadczenia”, SEC(2008)2637.

Niniejszy komunikat nakreśla ramy polityki na rzecz lepszej komplementarności i synergii pomiędzy różnymi poziomami polityki w celu wsparcia rozwoju większej liczby światowej klasy klastrów w UE.

1. PROMOWANIE KLASTRÓW W UE – OSIĄGNIĘCIA POLITYCZNE

Klasy są zjawiskiem napędzanym w głównej mierze przez rynek. Odnoszące największe sukcesy klasy są tworzone spontanicznie w wyniku naturalnej przewagi konkurencyjnej, sił rynkowych lub po prostu przypadkiem. Jednak dzięki specjalnej polityce klastrowej w państwach członkowskich, szczególnie od końca lat 90., istnieje coraz więcej przypadków, w których wybiegająca w przyszłość polityka publiczna, inicjatywy przedsiębiorców oraz najwyższej jakości uniwersytety i instytuty badawcze miały podstawowe znaczenie dla powstania silnych klastrów, ponieważ działały jak katalizatory i pomagały uwolnić gospodarczy i naukowy potencjał poszczególnych regionów.

Chociaż ogólny rozwój polityki klastrowej znajduje się wciąż we wczesnej fazie w UE, to jednak nabiera rozpędu. W UE obserwuje się różne sposoby realizacji polityki klastrowej. Nie można stosować jednej miary dla wszystkich. W różnych miejscach do wspierania klastrów stosuje się różne instrumenty i mechanizmy, przy czym są one w coraz większym stopniu wykorzystywane do wspierania zmian strukturalnych, rewitalizowania niektórych sektorów przemysłu, takich jak przemysł morski⁶, a także do tworzenia ram dla innych dziedzin polityki, takich jak badania, innowacje i polityka regionalna. W związku z tym klasy stanowią obecnie ważny element rzeczywistości gospodarczej Europy. Na przykład Europejskie Centrum Monitorowania Klastrów⁷ określiło ok. 2 000 statystycznie znaczących klastrów zdefiniowanych jako regionalne skupiska podmiotów przemysłowych i usługowych położonych na tym samym obszarze, sugerując, że 38 % europejskich pracowników jest zatrudnionych przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w takich klastrach, tj. sektorach, w których duża liczba uczestników rynku zgromadzona jest na niewielkiej powierzchni.

Komisja w pełni akceptuje sterowany przez rynek charakter klastrów, walczy przyczyniając się do promowania powstawania i udoskonalania klastrów. Od wczesnych lat 80. organy publiczne odpowiedzialne za rozwój gospodarczy wykorzystywały instrumenty w ramach polityki spójności do rozwijania strategii innowacji, w tym poprzez wspomaganie klastrów. Zadania takie stanowią obecnie także część europejskiej agendy reform na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia⁸, przy czym ok. 86 mld EUR, tj. 25 % całego Funduszu Spójności, przeznaczono zostało w bieżącym okresie programowania (2007-2013) na badania i innowacje⁹.

Strategiczne wytyczne Wspólnoty dotyczące spójności (SWW) przyjęte przez Radę 6 października 2006 r.¹⁰ na okres 2007-2013 otwierają zachęcają państwa członkowskie i regiony do promowania silnych klastrów jako części strategii ich reform gospodarczych. W

⁶ Zob. dokument roboczy Komisji dotyczący klastrów morskich, dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/Maritime_clusters_SEC_2007_1406.pdf.

⁷ Zob. <http://www.clusterobservatory.eu> lub towarzyszący dokument roboczy.

⁸ Zob. zintegrowane wytyczne na rzecz wzrostu i zatrudnienia, znajdujące się pod adresem: http://ec.europa.eu/growthandjobs/guidelines/index_en.htm.

⁹ Zob. dokument roboczy Komisji „Regions delivering innovation through Cohesion Policy”, SEC(2007) 1547, 14.11.2007 r.

¹⁰ Zob. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm.

odnowionych ramach dotyczących pomocy państwa w UE również dostrzeżono potencjalną użyteczność wsparcia publicznego i zezwolono na pewne ukierunkowane środki wsparcia rozwoju klastrów¹¹.

Wraz z inicjatywą Regiony na rzecz zmian gospodarczych¹² Komisja wspomaga transnarodowe sieci regionów w ich wysiłkach na rzecz poprawy ich regionalnych systemów innowacji, w których polityka klastrowa może odegrać znaczącą rolę. Inicjatywa Regiony wiedzy¹³ wdrożona w ramach Siódmego programu ramowego jako część polityki europejskiej przestrzeni badawczej (EPB)¹⁴ ma na celu wzmocnienie potencjału europejskich regionów poprzez ustanowienie opartych na badaniach strategii, do czego dojdzie z kolei dzięki pobudzaniu rozwoju opartych na badaniach klastrów skupiających uniwersytety, centra badawcze, przedsiębiorstwa oraz władze regionalne i wspieraniu ich współpracy. Ponadto działanie „Infrastruktury badawcze” programu szczegółowego „Możliwości” 7PR ma za zadanie zoptymalizować wykorzystanie i rozwój istniejących i nowych doskonałych infrastruktur badawczych o znaczeniu ogólnoeuropejskim¹⁵. Państwa członkowskie mogą więc polegać na znaczącym wsparciu badań i innowacji, również w zakresie rozwoju klastrów, ze strony różnych instrumentów UE.

Dokonał się wyraźny ogólny postęp w zakresie promocji bliższej współpracy pomiędzy programami klastrowymi różnych państw członkowskich i regionów, na co dowodem są protokoły ustaleń i wspólne projekty pilotażowe wspierające działania związane z klastrami. Europejskie stowarzyszenie klastrów¹⁶ odegrało szczególnie ważną rolę w zacieśnianiu współpracy dużej liczby ministerstw i urzędów administracji publicznej odpowiedzialnych za opracowywanie i wdrażanie polityki klastrowej. Różne administracje publiczne nawiązały obecnie bliższą współpracę. W ten sposób wykonano pierwszy krok w kierunku praktycznej współpracy w obszarze polityki klastrowej w całej UE.

Na kolejnych szczeblach i na zasadzie komplementarności, UE udziela również konkretnego wsparcia współpracy transnarodowej na poziomie operacyjnym. Europejska inicjatywa INNOVA^{TM 17} w ramach programu konkurencyjności i innowacyjności (PKI) skupia się przede wszystkim na wspólnym opracowywaniu nowych lub lepszych narzędzi, które wykorzystywać będą organizacje klastrowe wspierając innowacyjne MŚP, poprawiając w ten sposób usługi wsparcia przedsiębiorstw świadczone klastrów w Europie. Inicjatywa ta

¹¹ Zob. pkt 5.8 („Pomoc dla klastrów innowacyjnych”) wspólnotowych zasad ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną (Dz.U. C 323 z 30.12.2006 r., s. 1), określający specjalne zasady pomocy na inwestycje i pomocy operacyjnej na aktywizację klastra. Zasad tych nie stosuje się jednak w sposób wyłączny, tak więc klastry mogą kwalifikować się do innych rodzajów pomocy. Więcej informacji na temat reformy pomocy państwa znajduje się pod adresem: http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/reform/reform.cfm.

¹² Bliższe informacje na temat wspomnianej inicjatywy można znaleźć pod adresem: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm.

¹³ Dalsze informacje na temat wspomnianej inicjatywy można znaleźć pod adresem: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/regions-knowledge_en.html.

¹⁴ W zielonej księdze Komisji pt. „Europejska przestrzeń badawcza: nowe perspektywy”, COM(2007) 161, 4.4.2007 r., wyraźnie stwierdzono, że EPB „powinna powstawać w oparciu o silną sieć klastrów badawczo-innowacyjnych”.

¹⁵ Więcej informacji na temat działań europejskich w zakresie infrastruktur badawczych można znaleźć pod adresem: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/research-infrastructures_en.html.

¹⁶ Więcej informacji na temat Europejskiego stowarzyszenia klastrów oraz tego, w jaki sposób można się do niego przyłączyć, można znaleźć pod adresem: <http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=223&parentID=0>.

¹⁷ Więcej informacji na temat europejskiej inicjatywy INNOVA: <http://www.europe-innova.org>.

pomogła rozszerzyć powiązania biznesowe pomiędzy klastrami w UE poprzez organizowanie programów odwiedzania klastrów i spotkań mających inicjować współpracę naukowo-biznesową („matchmaking”) oraz przygotowywanie umów o współpracy z myślą o tworzeniu otwartych sektorowych platform biznesowych dla klastrów¹⁸.

Biorąc pod uwagę kluczową rolę MŚP dla przyszłego rozwoju UE, Rada Europejska podkreśliła także znaczenie ułatwienia integracji innowacyjnych MŚP w klastrach, w szczególności w celu promowania ich strategii rozwoju międzynarodowego zgodnie z ostatnio rozpoczętym programem Small Business Act¹⁹.

2. NADCHODZĄCE WYZWANIA – POTRZEBA NOWEGO DZIAŁANIA POLITYCZNEGO

W Europie nie brakuje klastrów, jednak utrzymująca się fragmentacja rynku, słabe związki na linii przemysł – instytucje prowadzące badania oraz niewystarczająca współpraca w ramach UE oznaczają, że klastry w UE nie zawsze dysponują niezbędną masą krytyczną i zdolnością do innowacji, by w trwały sposób stawić czoła globalnej konkurencji i osiągnąć klasę światową.

W miarę zwiększania się międzynarodowej konkurencji zwiększa się presja osiągnięcia doskonałości. Silne klastry zapewniają korzystne połączenie dynamiki przedsiębiorców, mocnych powiązań z instytucjami naukowymi najwyższego szczebla oraz zwiększonych synergii wśród uczestników procesu zajmujących się innowacjami. Przyczyniają się one do budowania gospodarki opartej na wiedzy, a co za tym idzie do osiągnięcia celów partnerstwa lizbońskiego na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Dążenie do doskonałości powinno być więc uznawane za wysoce priorytetowe.

Jako część odnowy gospodarki, z czasem powstają nowe klastry, podczas gdy inne tracą swoją przewagę konkurencyjną. Jest to prawidłowy proces, któremu ton nadaje rynek, i niefunkcjonujących klastrów nie należy sztucznie utrzymywać przy życiu. Takie klastry nie powinny stać się kanałem dla dotacji, które zagrażałyby konkurencji lub nawet pojawianiu się nowych, bardziej konkurencyjnych klastrów. Nowe inicjatywy w zakresie klastrów powinny być ostrożnie opracowywane i wspierane bardzo jasnymi powodami, opierającymi się na precyzyjnie określonych interesach biznesowych, mocnych stronach regionów, konkretnych kompetencjach, centrach wiedzy na najwyższym międzynarodowym poziomie oraz na perspektywach rynkowych. Jeśli takie warunki nie są spełnione, mało prawdopodobne jest, by inicjatywa w zakresie klastra odniosła sukces. Wyzwaniem jest więc uniknięcie utrzymywania inicjatyw w zakresie klastrów mających niewielkie szanse na długoterminowy sukces.

Decydenci na wszystkich szczeblach powinni skoncentrować się na zapewnianiu najlepszych warunków ramowych wspomagających innowacje, doskonałość i współpracę w całej UE. Do wsparcia tego sposobu działania niezbędne są wspólne wysiłki, które pozwolą na osiągnięcie większych synergii i komplementarności pomiędzy różnymi dziedzinami polityki, programami i inicjatywami.

¹⁸ Więcej informacji znajduje się w sprawozdaniu „Europe INNOVA Innovation and Clusters: The experience of 11 Networks”, dostępnym pod adresem: www.europe-innova.org/index.jsp?type=page&cid=10337&lg=en.

¹⁹ Zob. komunikat Komisji „Najpierw myśl na małą skalę – Program „Small Business Act” dla Europy”, COM(2008) 394, dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm

3. W KIERUNKU WIĘKSZEJ LICZBY ŚWIATOWEJ KLASY KLASTRÓW W UE

Kluczem do dalszego wzmocnienia konkurencyjności w Europie jest dążenie do doskonałości na wszystkich poziomach i jak najlepsze wykorzystanie potencjału oferowanego przez klastry.

Podstawową rolą Komisji w ramach wspierania doskonałości klastrów jest uzupełnianie regionalnej i krajowej polityki klastrowej poprzez dalsze likwidowanie barier dla handlu i mobilności w UE. Dobrze funkcjonujący rynek wewnętrzny oferuje najlepsze warunki dla bardziej transnarodowej współpracy i mobilności inwestycji, naukowców i wysoce wykwalifikowanych osób, bez wyjątku niezbędnych do rozwoju silniejszych klastrów w UE. Na przykład europejskie partnerstwo na rzecz naukowców, powołane ostatnio przez Komisję, powinno pomóc usunąć pozostałe przeszkody w mobilności naukowców na terenie całej UE²⁰.

Komisja ogłosiła już²¹, że zwiększy wysiłki na rzecz zagwarantowania, że różne instrumenty finansowe Wspólnoty będą funkcjonowały w bardziej strategiczny i spójny sposób, umożliwiając państwom członkowskim dopasowanie metod wykorzystania instrumentów do ich własnych strategicznych celów i warunków. Aby maksymalnie wzmocnić ich wpływ, odpowiednie instrumenty wspólnotowe muszą być wdrażane zgodnie z regionalnymi i krajowymi wysiłkami podejmowanymi na rzecz wspierania klastrów, tak jak to sugeruje Komitet Regionów²².

3.1. Udoskonalanie polityki klastrowej

Państwa członkowskie wzywa się do dalszego integrowania polityki klastrowej z ich krajowymi programami reform w ramach partnerstwa na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz do składania corocznych sprawozdań ze swoich osiągnięć. Pomaga to decydom dalej opracowywać skuteczną politykę klastrową na poziomie krajowym i regionalnym oraz zachęcać do dzielenia się wiedzą i dobrymi praktykami w całej UE. W tym kontekście warto jest podkreślić, że nowa generacja programów spójności jest blisko powiązana z Krajowymi programami reform i zapewnia znaczący wkład w ich wdrażanie.

Ponadto Europejskie Centrum Monitorowania Klastrów dostarcza decydom neutralnych i porównywalnych informacji na temat polityki klastrowej i potencjału odpowiednich klastrów w UE. Powyższa usługa tworzenia map klastrów dla państw członkowskich, promująca wzajemne uczenie się oraz opracowywanie polityki w oparciu o rzeczowe dowody, będzie dalej dopracowywana i udoskonalana²³.

Dążenie do doskonałości również wymaga krajowych i regionalnych programów wsparcia, tak by lepiej uwzględniany był transnarodowy wymiar klastrów, zarówno w UE, jak i poza

²⁰ Zob. komunikat Komisji „Rozwój kariery i zwiększona mobilność: europejskie partnerstwo na rzecz naukowców”, COM(2008) 317 wersja ostateczna, dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/research/era/specific-era-initiatives_en.html.

²¹ Komunikat zatytułowany „Konkurencyjność europejskich regionów dzięki badaniom naukowym i innowacjom”, COM(2007) 474 wersja ostateczna, zob. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0474:FIN:PL:PDF>.

²² Zob. Opinia Komitetu Regionów w sprawie klastrów i polityki dotyczącej klastrów, przyjęta na jego 75. sesji plenarnej dnia 19 czerwca 2008 r., CdR 70/2008 rev.1 EN/o (ECOS-IV-024).

²³ Zob. towarzyszący dokument roboczy służb Komisji w sprawie klastrów, SEC(2008)2637.

nią. Aby wspierać lepszą koordynację na wyższych szczeblach pomiędzy państwami członkowskimi, na poziomie regionalnym i krajowym, w planowaniu inicjatyw dotyczących nowych klastrów lub dalszego rozwoju tych już istniejących, Komisja zachęca państwa członkowskie i regiony do bliższej współpracy na poziomie polityki. W tym kontekście Komisja będzie dalej wspierać działania Europejskiego stowarzyszenia klastrów na rzecz wspierania wzajemnego poszerzania wiedzy na temat polityki klastrowej, dzielenia się najlepszymi praktykami i doświadczeniami oraz wspólnego opracowywania praktycznych narzędzi, co przyczyni się do rozwoju lepszej i skuteczniejszej polityki klastrowej w UE²⁴.

Praktyczne ograniczenia stojące na drodze do bliższej współpracy w dziedzinie polityki klastrowej można również przewyżczać wykorzystując Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej²⁵, instrument prawny stworzony w ramach polityki spójności i opracowany głównie do zarządzania programami związanymi z polityką spójności. Równocześnie Komisja wzywa państwa członkowskie i regiony do lepszego wykorzystania szans, jakie stwarza jednolity rynek, w trakcie opracowywania programów klastrowych, na przykład poprzez powszechniejsze wykorzystanie voucherów innowacji do transgranicznych zakupów usług wspierających.

Aby w jeszcze większym stopniu pomóc państwom członkowskim w opracowaniu bardziej strategicznej wizji osiągnięcia masy krytycznej oraz doskonałości na światowym poziomie, Komisja utworzy europejską grupę ds. polityki klastrowej²⁶ w ramach PKI, która będzie stanowić forum wymiany wiedzy na temat polityki klastrowej w celu zapewnienia skuteczniejszej pomocy państwom członkowskim w promowaniu powstawania światowej klasy klastrów.

3.2. Budowanie transnarodowej współpracy w zakresie klastrów

Pomimo wysiłków, aby wzmocnić jednolity rynek, klastry w EU nie mogą oczekiwać wyłącznie, że naturalne siły wynikające z funkcjonowania w dużych skupiskach przedsiębiorstw i instytucji będą przyciągały talenty i inne aktywa w taki sam sposób, w jaki odbywa się to na przykład w klastrach amerykańskich. Klastry w UE mogą zrekompensować sobie niektóre z tych wad tworząc silniejsze związki z innymi klastrami dysponującymi uzupełniającymi się umiejętnościami. Zmiany w światowym środowisku gospodarczym również zwiększają znaczenie związków pomiędzy klastrami. Przedsiębiorstwa w coraz większym stopniu prowadzą swoją działalność na arenie międzynarodowej, dlatego też ważne jest, by inicjatywy w zakresie klastrów i wspierające je organizacje także nabierały wymiaru międzynarodowego.

Chociaż przedsiębiorstwa i organizacje w ramach klastrów konkurują ze sobą, w szczególności te, które działają w tym samym sektorze, istnieje wiele przyczyn

²⁴ Rada z zadowoleniem przyjęła „Inicjatywę Komisji dotyczącą Europejskiego stowarzyszenia klastrów mającą na celu stymulowanie praktycznej współpracy pomiędzy rządami regionalnymi” i wezwała w tym kontekście Komisję do przygotowania „analizy, w jaki sposób promować transnarodowy wymiar klastrów”. Tekst Konkluzji Rady z posiedzenia w dniu 4 grudnia 2006 r. (Konkurencyjność) jest dostępny pod adresem: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

²⁵ Zob. rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r., Dz.U. L 210 z 31.7.2006, s. 19, dostępne pod adresem:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/newregl0713_pl.htm.

²⁶ Zob. decyzja Komisji C (2008)6091.

uzasadniających równoczesną konkurencję i współpracę. Istnieje możliwość dalszego zwiększania doskonałości klastrów poprzez ich transnarodową współpracę na poziomie biznesowym. Może to obejmować wymianę wiedzy, informacji rynkowych oraz wykwalifikowanych pracowników, dzielenie się dostępem do infrastruktury badawczo-testowej, oraz opracowywanie nowych i lepszych usług dla przedsiębiorstw funkcjonujących w klastrach, co przyczyni się do stworzenia wspólnej europejskiej przestrzeni badawczo-innowacyjnej. Otwarcie europejskich przedsiębiorstw na współpracę z najwyższej klasy centrami wiedzy – zarówno w Europie, jak i poza nią – jest warunkiem wstępnym dla powstania i wzrostu światowej klasy klastrów. Takie otwarcie jest również niezbędne do utrzymania konkurencyjności w coraz bardziej globalizującym się środowisku biznesowym. Współpraca klastrów może w dalszym stopniu przyczyniać się do skutecznego wdrażania wspólnej wizji programów badań strategicznych, opracowanych przez europejskie platformy technologiczne²⁷.

Następna generacja wspólnotowych inicjatyw dotyczących klastrów, tj. w ramach inicjatywy INNOVATM, Regionów wiedzy oraz celu aktualnej polityki spójności „Europejska współpraca terytorialna”²⁸, przyspieszy współpracę klastrów w UE w obopólnie wzmacniający sposób i przyczyni się do tworzenia większej liczby światowej klasy klastrów w Europie, szczególnie w obszarach o dużym potencjale innowacji, takich jak te wspierane przez Inicjatywę rynków pionierskich²⁹, oraz innych obszarach, takich jak sektor morski³⁰. Skuteczne i odpowiednie narzędzia i instrumenty opracowane i wypróbowane przez te nowe partnerstwa klastrów zostaną zintegrowane i wykorzystane, w najszerszym możliwym zakresie, w nowej sieci Enterprise Europe Network³¹.

Europejski Rok Twórczości i Innowacji 2009 stanowi dobrą okazję do promowania otwarcia klastrów na instytuty badawcze i międzynarodowych partnerów poza granicami własnego kraju. Komisja będzie wspierała, razem z krajowymi i regionalnymi partnerami w państwach członkowskich, organizację Europejskich tygodni innowacji, by promować korzyści płynące z transgranicznych związków na linii przemysł-nauka w kontekście klastrów.

3.3. Promowanie doskonałości organizacji klastrów

Inicjatywy dotyczące klastrów w coraz większym stopniu zarządzane są przez wyspecjalizowane instytucje, znane jako organizacje klastrów, które przybierają różne formy, począwszy od stowarzyszeń o charakterze niezarobkowym, poprzez publiczne agencje, aż po przedsiębiorstwa. Aby uzyskać maksimum korzyści ze swojej organizacji klastrów, przedsiębiorstwa i inne podmioty zainteresowane innowacjami zaangażowane w

²⁷ Bliższe informacje można znaleźć na następującej stronie internetowej: http://cordis.europa.eu/technology-platforms/home_en.html.

²⁸ Cel „Europejska współpraca terytorialna” wzmacnia i zastępuje wcześniejszą wspólnotową inicjatywę Interreg. Jego zadaniem jest integracja rozwoju terytorialnego, współpraca międzyregionalna oraz wymiana dobrych praktyk, przy czym jest on ukierunkowany na innowacje. Na innowacje w UE-27 w latach 2007-2013 przyznano 2 mld EUR, z uwzględnieniem działań pomiędzy klastrami łączącymi ze sobą kilka regionów.

²⁹ Komunikat Komisji „Inicjatywa rynków pionierskich dla Europy”, COM(2007) 860 wersja ostateczna, dostępny pod adresem: <http://ec.europa.eu/enterprise/leadmarket/leadmarket.htm>.

³⁰ W ramach zintegrowanej polityki morskiej UE („Niebieska księga”), COM(2007) 575, 10.10.2007, Komisja ogłosiła swój zamiar wsparcia tworzenia sieci łączących klastry morskie.

³¹ Bliższe informacje na temat sieci Enterprise Europe Network można znaleźć pod adresem: http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/index_en.htm.

funkcjonowanie klastrów wymagają skutecznych, profesjonalnych i dostosowanych usług wspierających. Jednak jak dotąd umiejętności i profesjonalizm menedżerów klastrów nie zdobyły właściwego uznania. Skuteczne, profesjonalne organizacje klastrów mają kluczowe znaczenie dla zwiększania jakości usług wspierających biznes i prowadzenia inicjatyw dotyczących klastrów w kierunku samowystarczalności.

Zarządzanie klastrami powinno być więc uznane za nowy rodzaj kwalifikacji zawodowych, wymagających wysokich standardów i profesjonalizmu w celu skutecznego zapewnienia usług wymaganych przez przedsiębiorstwa i instytucje pracujące razem w klastrach oraz pełnego wykorzystania korzyści płynących z relacji pomiędzy uczelniami wyższymi, przemysłem a organami państwowymi. Komisja zachęca do podejmowania takich wysiłków, tak jak ma to już miejsce w niektórych regionach UE.

W tym kontekście Komisja uruchomi w ramach PIK Europejską inicjatywę pilotażową na rzecz doskonałości organizacji klastrów, oferującą specyficzne programy szkoleniowe i zwiększoną współpracę menedżerom klastrów. Jeśli inicjatywa ta odniesie sukces, może ostatecznie doprowadzić do stworzenia samowystarczającego, nienastawionego na zysk Europejskiego stowarzyszenia menedżerów klastrów, które opracuje, a następnie będzie zarządzać Europejskim znakiem jakości dla doskonałych organizacji klastrów; jego zasady będą się opierać na modelu doskonałości Europejskiej fundacji zarządzania jakością (EFQM)³². Taki znak dla europejskich klastrów mógłby pomóc organizacjom klastrów przyciągnąć prywatne i publiczne fundusze oraz poprawić ich widoczność i uznanie na całym świecie.

3.4. Usprawnianie integracji innowacyjnych MŚP z klastrami

Klustry oferują sprzyjające otoczenie, w którym MŚP mogą prowadzić innowacyjne działania i rozwijać związki z dużymi przedsiębiorstwami i międzynarodowymi partnerami. Równocześnie, chociaż klustry korzystają na obecności dużych, wielonarodowych przedsiębiorstw, integracja dynamicznych i innowacyjnych MŚP z klastrami jest szczególnie ważna, by pomóc im w osiągnięciu wysokich poziomów doskonałości i innowacyjności. Decydenci powinni więc uwzględnić duży potencjał MŚP w czasie opracowywania polityki klastrowej.

Organizacje klastrów oferują szeroką gamę dostosowanych usług wsparcia biznesu, w szczególności MŚP, które uzupełniają istniejące formy wspierania MŚP na wszelkie skuteczne sposoby. Do usług tych należy ułatwianie współpracy pomiędzy MŚP oraz z większymi przedsiębiorstwami i instytucjami badawczymi; promowanie praw własności intelektualnej i transferu technologii³³; oraz wspieranie działań mających na celu umiędzynarodowienie prowadzonej działalności.

Aby wspierać integrację MŚP z klastrami, Europejskie Centrum Monitorowania Klastrów będzie dostarczało dodatkowe informacje na temat usług oferowanych przez inicjatywy w zakresie klastrów, które będą użyteczne dla przedsiębiorstw i inwestorów w ich poszukiwaniach lokalizacji pod inwestycje i strategicznych partnerów w UE.

³² Szczegółowe informacje na temat modelu EFQM można znaleźć pod adresem: <http://www.efqm.org/>.

³³ Takie usługi powinny uwzględniać ostatnio przyjęte zalecenie Komisji w sprawie zarządzania własnością intelektualną w działaniach związanych z przekazywaniem wiedzy i kodeksu postępowania dla uniwersytetów i innych publicznych instytucji badawczych, COM(2008) 13239, 10.4.2008.

Lepsze, dostosowane usługi wsparcia dla MŚP oferowane przez organizacje klastrów lub za ich pośrednictwem również zostaną opracowane jako projekty pilotażowe i sprawdzone w ramach europejskiej inicjatywy INNOVATM, a jeśli odniosą sukces, będą szeroko rozpowszechnione na poziomie UE poprzez Europejskie stowarzyszenie klastrów i sieć Enterprise Europe Network. Powinno to zwiększyć skuteczność i wpływ programów wspierania innowacji w państwach członkowskich przy równoczesnym zmniejszeniu obciążeń, jakie nakładane są na MŚP.

Sieć Enterprise Europe Network zostanie również wezwana do zorganizowania w 2009 r., w bliskiej współpracy z organizacjami klastrów, kampanii uświadamiającej na temat klastrów, która zaznajomi społeczność przedsiębiorców, przede wszystkim innowacyjne MŚP, z istniejącymi mechanizmami wsparcia, w szczególności w odniesieniu do transferu wiedzy i umiędzynarodowienia.

WNIOSKI

Klasy są ważnym motorem konkurencyjności, innowacji i tworzenia miejsc pracy w UE. Aby jednak wyciągnąć maksymalne korzyści z klastrów, UE powinna zwiększyć w tej chwili swoje wsparcie dla państw członkowskich i regionów, aby promować doskonałość na wszystkich szczeblach, oraz zachęcać do współpracy w całej UE z myślą o stworzeniu większej liczby światowej klasy klastrów.

Klasy powinny być otwarte, elastyczne i atrakcyjne dla najbardziej utalentowanych i doświadczonych podmiotów dostępnych na całym świecie. Wysiłki podejmowane na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym powinny ułatwić tworzenie bliższych i bardziej wydajnych powiązań pomiędzy klastrami oraz z wiodącymi instytucjami badawczymi w Europie i poza jej granicami. Równocześnie wzywa się organizacje klastrów do doskonalenia ich usług wsparcia i lepszego integrowania innowacyjnych MŚP z klastrami.

Zadaniem niniejszego komunikatu jest przyczynienie się do stworzenia bardziej skutecznych ram wsparcia klastrów w UE.

Załącznik: Agenda polityczna na rzecz wsparcia światowej klasy klastrów w UE

Komisja:

- będzie wspierać państwa członkowskie i regiony w wysiłkach na rzecz poprawy ich polityki klastrowej, w szczególności poprzez dostarczanie obiektywnej informacji na temat klastrów i polityki klastrowej, a także poprzez ułatwianie edukacji politycznej w UE;
- zagwarantuje lepszą spójność i komplementarność pomiędzy różnymi instrumentami Wspólnoty z myślą o wspieraniu klastrów, w pełnej zgodzie z zasadą pomocniczości;
- utworzy europejską grupę ds. polityki klastrowej doradzającą Komisji i państwom członkowskim w zakresie możliwych kierunków strategicznych tworzenia i rozwoju światowej klasy klastrów w Europie;
- będzie wspierać rozwój wspólnej europejskiej przestrzeni badawczo-innowacyjnej poprzez ułatwianie praktycznej transnarodowej współpracy pomiędzy klastrami;
- utworzy Europejską inicjatywę pilotażową na rzecz doskonałości organizacji klastrów;
- poprawi informacje o usługach wspierania innowacji dostępne dla MŚP, oferowane przez organizacje klastrów w Europie, w szczególności poprzez Europejskie Centrum Monitorowania Klastrów i sieć Enterprise Europe Network;
- będzie wspierać, w ramach programu konkurencyjności i innowacyjności, rozwój nowych lub lepszych narzędzi mających ułatwić uczestnictwo MŚP w innowacyjnych klastrach;

oraz wzywa państwa członkowskie do:

- pełnej integracji ich polityki klastrowej z filarem konkurencyjności Krajowych programów reform, przy uwzględnieniu wymiaru UE, oraz składania sprawozdań tej polityki dotyczących;
- zapewnienia lepszego wsparcia dla uczestnictwa MŚP w klastrach, poprzez dalsze wdrażanie zaleceń zawartych w programie Small Business Act;
- zwiększenia wysiłków, które pozwolą na osiągnięcie większych synergii i komplementarności pomiędzy różnymi dziedzinami polityki, programami i inicjatywami w obszarze polityki klastrowej.